

НОВІ ВИДИ СПОНТАННОЇ ФЛОРИ СУДИННИХ РОСЛИН ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА «ДРЕВЛЯНСЬКИЙ» ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ 2023 Р.

Орлов О.О., канд. біол. наук, с.н.с.
Поліський філіал УкрНДЛГА ім. Г.М. Висоцького,
ДУ «Інститут геохімії навколишнього середовища НАН України»

За результатами наших попередніх досліджень (Орлов, 2016), з урахуванням нових знахідок, зроблених у наступні 5 років, спонтанна флора судинних рослин природного заповідника «Древлянський» станом на 01.10.2021 р. нараховувала 916 видів, в т.ч. природна флора – 720 видів (78,6 %) та адвентивна флора – 196 видів (21,4%). У подальшому особлива увага була приділена новим для флори заповідника рідкісним видам: *Utricularia australis* R.Br. (Orlov et al., 2021), *Orobanche alsatica* Kirschl. (Орлов, Жижин, 2023), видам родини *Orchidaceae* Juss. (Орлов, 2022).

Протягом польового сезону 2023 р. нами були обстежені ділянки старовікових соснових та ацидофільних дубових лісів заповідника (Народицьке ПНДВ), болотних масивів долини р. Уж з допливами (Народицьке та Розсохівське ПНДВ), осушені болотні масиви Ослів та Звіздаль (Сухарівське ПНДВ), що дозволило виявити ряд нових видів судинних рослин для території заповідника. Їх коротку характеристику наведено нижче. Всі локалітети видів знаходяться у Житомирській області, Коростенському районі, у природному заповіднику «Древлянський», тому ми їх не повторюємо. Гербарні зразки передано до Національного гербарію (KW) – Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України.

1. *Callitriche palustris* L. (*C. verna* L.) – Сухарівське ПНДВ, 0,3 км пн. с. Шишеловка, осушена заплава р. Звіздаль, на мулі пересохлого осушувального каналу у вільшняку, групами (О.Орлов, 29.08.2023, KW). Вид природної флори, розсіяного поширення у Житомирському Поліссі.

2. *Carex viridula* Michx. (*C. serotina* Mérat.) – Сухарівське ПНДВ, 1 км пд.-сх. виселеного с. Малі Кліщі, заплава р. Ослів, ділянка відкритого евмезотрофного купинного болота з негустою *Cerex elata*, у блюдцях, на мулі, групами (О.Орлов, 01.09.2023, KW). Вид природної флори, розсіяного поширення у Житомирському Поліссі.

3. *Carduus acanthoides* L. – Розсохівське ПНДВ, 0,5 км зах. с. Розсохівське, сухі лучні ділянки на відслоненнях гранітів на правому березі р. Уж, групами (О.Орлов, 28.08.2023). Звичайний адвентивний рудеральний вид у регіоні.

4. *Carduus crispus* L. – Розсохівське ПНДВ, 0,8 км пд. с. Ганнівка, заболочені ділянки на стаціонарі Перелоги, групи особин серед угруповання *Carex acutiformis* (О.Орлов, 29.06.2023), Сухарівське ПНДВ, 0,5-1,0 км пд. с. Шишеловка, болотний масив Звіздаль, сильно осушена ділянка на правому березі заплави, суцільні зарості на значній площі (Орлов, 31.08.2023, KW). Звичайний болотний вид природної флори.

Зарості виду площею близько 10 га та проєктивним покриттям 60-80% сформувалися внаслідок надмірного осушення заплави р. Звіздаль.

5. *Corispermum pallasii* Steven – Народицьке ПНДВ, 0,5 км пд. смт. Народичі, на лівому березі заплави р. Уж, на сухих пісках, групами (О.Орлов, 28.08.2023, KW). Адвентивний псамофітний вид розсіяного поширення у регіоні.

6. *Dianthus armeria* L. – Сухарівське ПНДВ, окол. виселеного с. Малі Кліщі, на сухих пісках у розрідженому сосняку, поодинокі (О.Орлов, 01.09.2023, KW). Вид природної флори, розсіяного поширення у регіоні.

7. *Eragrostis pectinacea* (Michx.) Nees – Сухарівське ПНДВ, виселене с. Малі Кліщі, на пісках на узбіччі шосе, багато (О.Орлов, 01.09.2023, KW). Адвентивний синантропний вид американського походження, розсіяного поширення у Житомирському Поліссі.

8. *Eriophorum latifolium* Норре – Народицьке ПНДВ, 1 км пд. смт. Народичі, у заплавному болоті на лівому березі р. Уж, в обводненій пласкій улоговині, справа від дороги Народичі – Базар (О.Орлов, 28.06.2023). Звичайний вид природної флори, характерний для відкритих евтрофних боліт.

9. *Galium odoratum* (L.) Scop. – Народицьке ПНДВ, Народицьке л-во, квартал 101, виділ 18, у 140-річному осиково-дубово-грабовому лісі, багато (О.Орлов, 29.06.2023). Звичайний вид природної флори Житомирського Полісся, характерний переважно для неморальних лісів.

10. *Galium rivale* (Sibth. & Smith) Griseb. – Сухарівське ПНДВ, 0,5 км пд. с. Шишеловка, болотний масив Звіздаль, обводнена улоговина в центрі заплави, очеретяне болото, по краю, багато (О.Орлов, 31.08.2023, KW). Звичайний вид природної флори Житомирського Полісся, характерний для трав'яних евтрофних боліт.

11. *Gymnocarpium dryopteris* (L.) Newman – Сухарівське ПНДВ, 1 км пд.-сх. с. Перемога, у сосняку зеленомоховому у свіжому суборі (В₂), клон площею 4 м² (Орлов, 28.08.2023, KW). Регіонально рідкісний вид природної флори Житомирської області.

12. *Lycopus exaltatus* L. f. – Розсохівське ПНДВ, 0,7 км пд.-сх. с. Ганнівка, заболочені ділянки за стаціонаром Перелоги, поодинокі (О.Орлов, 29.06.2023, KW). Вид природної флори, розсіяного поширення у Житомирській області.

13. *Orobanche alsatica* Kirschl. – Народицьке ПНДВ, Народицьке лісництво, квартал 59, виділ 1 (координати: 51°09'08.34"N, 29°05'56.61"E), у 90-річному сосновому лісі різнотравно-конвалієвому, асоціації *Serratulo-Pinetum* (Matuszkiewich 1981) J. Matuszkiewich 1988. Популяція *O. alsatica* включала 8 генеративних особин, які зростали на площі 100 м², видом-господарем був *Peucedanum cervaria* (L.) Lapeug. Вид природної флори, рідкісний в Україні, потенційний кандидат «Червоної книги України» (Орлов, Жижин, 2023).

14. *Robinia viscosa* Vent. – Сухарівське ПНДВ, виселене с. Перемога, великі здичавілі зарості на узбіччі шосе (О.Орлов, 29.09.2023). Адвентивний вид північноамериканського походження. Використовувався

для озеленення, після виселення села здичавів, натуралізувався і нині спонтанно поширюється на прилеглі території. Є потенційно інвазійним видом для території заповідника, потребує контролю поширення.

15. *Sedum annuum* L. – Сухарівське ПНДВ, виселені села Перемога, Великі Кліщі та Малі Кліщі, на пісках на узбіччі шосе, масово, вздовж доріг десятками метрів (О.Орлов, 01.09.2023, KW). Адвентивний вид європейського походження, в Україні вид природно поширений лише у Закарпатті. Він у названих селах, безсумнівно, вирощувався на квітниках, а після виселення сіл здичавів, натуралізувався та спонтанно поширюється за межі культивування, потребує контролю поширення.

Всього у 2023 р. у заповіднику нами було виявлено 15 нових видів судинних рослин, в т.ч. 10 аборигенних та 5 адвентивних видів. Таким чином, станом на 01.10.2023 р. спонтанна флора судинних рослин заповідника включає 931 вид, або 44,3 % всієї спонтанної флори судинних рослин Українського Полісся (Фіторізноманіття..., 2006).

1. Орлов О.О. Попередній систематичний аналіз спонтанної флори судинних рослин природного заповідника Древлянський. Міжнар. наук.-практ. конф. «Динаміка біологічного та ландшафтного різноманіття заповідних територій» (м. Кам'янець-Подільський, 25-27 травня 2016 р.). Кам'янець-Подільський: «Друкарня «Рута»», 2016. С. 83-86.

2. Orlov O.O., Fedoniuk T.P., Iakushenko D.M. et al. Distribution and ecological growth conditions of *Utricularia australis* R.Br. in Ukraine. Journal of water and land development. 2021. № 48 (I–III). P. 32-47.

3. Орлов О. Нові види родини *Orchidaceae* Juss. у природному заповіднику «Древлянський». Мат. Всеукр. наук. конф. «Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку та інших природоохоронних територій» (м. Львів, 8–11 вересня 2022 р.). Львів: СПОЛОМ, 2022. С. 109-111.

4. Орлов О., Жижин М. *Orobanche alsatica* Kirschl. (*Orobanchaceae*) в Україні та у природному заповіднику «Древлянський» (Житомирська область). Мат. Всеукр. наук. конф. «Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку та інших природоохоронних територій» (м. Львів – смт. Шацьк, 7–10 вересня 2023 р.). Львів: СПОЛОМ, 2023. С. 61-65.

5. Фіторізноманіття Українського Полісся та його охорона. Андрієнко Т.Л., Онищенко В.А., Прядко О.І. та ін. Під заг. ред. Т.Л. Андрієнко. К.: Фітосоціоцентр, 2006. 316 с.